

הנק' ע"ז (עיין שבת קה: פע"ח ש' עולם העשי' פ"ג). כנ"ל (פכ"ב). וקליפה זו (כנראה למעוטי ק"נ). משלחת מלאכי רעים (תילים עח' מט'). בלעם (במדבר כב' יח'). קרו לי' (מנחות קי. עי' אגה"ק כה'. אולי על הרוב ידבר ולכן ל"ק מסנחריב עי' ד' תער השכירה).

פרק בד וזה לעומת זה הן שס"ה מצות לא תעשה דאורייתא וכל איסורי דרבנן מאחר שהן נגד רצונו והכמתו ית' והפכם ממש הם נפרדים מיוחדו ואחדותו ית' בתכלית הפירוד ממש כמו הס"א והקליפה הנק' ע"ז ואלהים אחרים מחמת הסתר פנים של רצון העליון כנ"ל. וכן ג' לבושי הנפש שמקליפת נוגה שבישראל שהם מחשבה דבור ומעשה המלוכשי' בשס"ה ל"ת דאורייתא ורבנן וכן מהות הנפש עצמה המלוכשת בלבושיה כולם מיוחדים ממש בס"א וקליפ' זו הנק' ע"ז ולא עוד אלא שבטלים וטפלים אליה וגרועים ופחותים ממנה מאד כי היא אינה מלוכשת בנגף הומרי ויודעת את רבונה ואינה מורדת בו לפעול פעולתה במשלחת מלאכי רעים שלה שלא בשליחותו של מקום ב"ה ח"ו וכמאמר בלעם לא אוכל לעבור את פי ה' וגו' ואף שנקרא ע"ז הא קרו ליה אלהא דאלהיא

ל

מ"מ, הגהות והערות קצרות - עם פענוחים

הנק' ע"ז: עיין שבת קה, ב (לא יהי' בך אל זר ולא תשתחוה לאל נכר¹, איזהו אל זר שיש בגופו של אדם הוי' אומר זה יצר הרע"). פע"ח שער עולם העשי' פ"ג (ז"הו שאמרו בזוהר צו², לית צו אלא ע"ז, וכן אמרו רז"ל בגמרא³ על ויצו⁴ ה' אלקים על האדם וכו', אין צו אלא ע"ז וכו', והענין וכו').

כנ"ל: פכ"ב⁵.

וקליפה זו: כנראה כוונתו למעוטי קליפת נוגה. משלחת מלאכי רעים: תילים עח' מט'.

בלעם: במדבר כב' יח'.

קרו לי': מנחות קי, א.

עיין אגה"ק סכ"ה: "לכן נקראים בשם אלקים אחרים וקרו לי' אלהא דאלהיא שגם הם הן בחי' אלקות"⁶.

מ"ש ש"קרו לי' אלהא דאלהיא" - אולי על הרוב ידבר, אבל יש ש"כופרים וכחשו בה' לגמרי ולומר לא הוא", ולכן לא קשיא מסנחריב שחירף וגידף ביותר והכחיש אלקים חיים וכו'. עיין דרוש תער השכירה⁷.

(1) תהלים פא, י"ד. (2) ח"ג כז, רע"א. (3) סנהדרין נו, ב. (4) בראשית ב, טז. (5) שם (כז, ב) מדובר אודות התגברות ועוצם ה"צמצומים והסתר פנים העליונים עד שיוכלו להתהוות ולהבראות גם דברים טמאים וקליפות וס"א" (משא"כ בפכ"א, שמדובר אודות "הסתר פנים" לנבראים סתם, שלא יתבטלו במציאות כו'). (6) לכאורה הכוונה, ששם מפרש זה ש"נקראים בשם אלקים אחרים"

בזדא מחתא עם זה ש"קרו לי' אלהא דאלהיא" ("שגם הם הן בחי' אלקות"), ולא כמ"ש כאן ש"אף שנקרא ע"ז הא קרו לי' אלהא דאלהיא". (7) ושם (אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תשסח ואילך): "סנחריב מלך אשור ה' מורד באמיתית אחדותו ית' ביותר מכל עווכמ"ז, כי כל עווכמ"ז יודעים את רבונם שהרי קרו לי' אלקא דאלקיא. . אבל סנחריב מלך אשור הוא אשר מרד יותר ברום לבבו באמרו. . שהשווה אלקים חיים לאלקי הארצות עץ ואבן כו' שזו חירוף וגידוף ביותר להכחיש באלקים חיים שאינו אלקא דאלקיא וכו'", עיי"ש בארוכה (וראה גם "לקוטי פירושים" כאן).

לקוטי פירושים

שס"ה מצות לא תעשה כו' כמו כו' ע"ז:

להעיר מפרש"י ויקרא ה, טו: "אין מעילה כו' אלא שינוי, וכן הוא אומר וימעלו באלקי אבותיהם ויזנו אחרי אלהי עממי הארץ".

(לקו"ש ח"ז ע' 7 הערה 22)

היא כו' יודעת את רבונה כו' קרו לי'

אלהא דאלהיא: "קרו לי' אלהא דאלהיא" - נאמר לענין אומות העולם, והרי חיותם הוא מג' קליפות הטמאות, וזהו שאומר שגם קליפת ע"ז עצמה "יודעת את רבונה".

(שם ע' 101 הערה 22)

וכמאמר בלעם לא אוכל לעבור את פי

ה' כו' קרו לי' אלהא דאלהיא ואינם יכולים לעבור כלל על רצונו ית': והא דמצינו מאוה"ע עוברים על שבע מצות ב"ב שנצטוו עליהם, וכן בלעם שבא על אתונו¹, שזהו מז' מצוות ב"ב - ה"ז (ע"ד המבואר בנוגע לבנ"י) מפני רוח שטות שצננס בו ומכסה ומסתיר על האמת, שזהו בסתירה למה דקרי לי' אלהא דאלהיא, אבל מצד

(1) סנהדרין קה, ב. וזר ח"א קכה, ב.

כחשו כו' (ירמי' ה' יב':
כחשו בה' ויאמרו לא
הוא). שהרע שבעוה"ז
כו' (לעיל פ"ו). אמרו"ל
(סוטה ג'). שדעתה קלה
(קדושין פ:).

ואינם יכולי' לעבור כלל על רצונו ית' כי יודעי' ומשיגים
שהוא חיותם וקיומם שיונקים מבחי' אחוריים דאחוריי'
של רצון העליון ב"ה המקיף עליהם אלא שיניקתם
והיותם שבתוכם היא בבחי' גלות בתוכם להחשיב
עצמן אלהות והרי זו כפירה באחדותו. אבל מ"מ אינן
כופרים וכחשו בה' לגמרי ולומר לא הוא אלא דקרו ליה
אלהא דאלהיא דהיינו חיותם וקיומם הנמשך ויורד
עליהם מרצונו ית' ולכן אינן עוברין רצונו ית' לעולם.
וא"כ האדם העובר על רצונו ית' הוא גרוע ופחות הרבה
מאד מהס"א וקליפה הנקראת ע"ז ואלהים אחרים והוא
בתכלי' הפירוד מיוחדו ואחדותו של הקב"ה יותר ממנה
וכאלו כופר באחדותו יותר ממנה ח"ו. וכמ"ש בע"ה
שער מ"ב סוף פ"ד שהרע שבעוה"ז החומרי הוא שמרי
הקליפות הגסות כו' והוא תכלית הבידוד וכו' ולכן כל
מעשה עוה"ז קשים ורעים והרשעים גוברים בו וכו':
ולכן אמרו רז"ל על פסוק כי תשטה אשתו אין אדם
עובר עבירה וכו' דאפי' אשה המנאפת שדעתה קלה
היתה מושלת ברוח תאותה לולי רוח שמות שבה
המכסה ומסתיר ומעלי' את האהבה מסותרת שבנפשה

מ"מ, הגהות והערות קצרות – עם פענוחים
כחשו כו' ירמי' ה' יב': "כחשו בה'
ויאמרו לא הוא"⁸.
שהרע שבעוה"ז כו': ראה לעיל פ"ו
("ולכן נקרא עולם הזה ומלואו עולם
הקליפות וכו'").
אמרו רז"ל: סוטה ג, א.
שדעתה קלה: קדושין פ, ב⁹.

לקוטי פירושים
עצמם כמו שנשפעו מהקליפות וסט"א הם באופן שלא
יעברו ולא ימרדו.
והביאור בזה שמצינו אוה"ע מכחישים מציאות אלוה
לגמרי – מובן ממש"כ בס' המצות להצמח צדק סוף מצות
אחדות ה', עיי"ש². ואכ"מ.

(מסדה"ז מלוקט ח"א ע' לז)

ואף שנקרא ע"ז הא קרו לי' אלהא דאלהיא: וזה
שנותנים שליטה להכו"מ או להשרים שלמעלה לא חשיב
שעוברים על רצון העליון ב"ה, כי, אלהא דאלהיא הוא ענין
השיתוף, ועל השיתוף מוזהרים ישראל דוקא ולא בני נח,
וכמ"ש הרמ"א³ ובכ"מ, וכן משמע מהרמב"ם (בסה"מ⁴)
שכתב דאזהרה על היחוד הוא מהכתוב⁵ "שמע ישראל גו'
הוי' אחד".

והענין בזה, שאוה"ע שרשם מחיצוניות הרצון (כמו באדם למטה מה שהוא רק טפל לאיזה דבר הרי
אין בו פנימיות הרצון כי אם חיצוניות הרצון לבד), וחיצוניות הרצון בא באור הממלא, שיש בו נתינת

8) ובמק"א (אגרות-קודש ח"ו ע' מב) מוסיף
רבינו: "וראה ג"כ בספר דרך מצותיך מצות
אחדות ה' בסופה (דף ס"ה ע"ב)". 9) ושם
הוא לענין איסור יחוד, ש"נוחות להתפתות",
ושייך לעניינא כאן (ולכן לא צויין לשבת לג, ב
שלפנ"ז).

2) ושם: "הקליפה מתדמי' ג"כ להשפיע . . בבחי' שערות ואו ההשפעה נמשכת בדילוג הערך בבחי' ריחוק מהמקור . . ומסתעף
מזה התהוות או"ה הכופרים בה' לגמרי. ואילו ה' ההשפעה נמשכת מהם בהדרגה בהשתלשלות עו"ע, ה' כולם מודים במציאותו ית'
דקרו לי' אלהא דאלהיא לפי שיודעים שהוא ית' מהוה אותם . . אבל מצד שולחת פארות' בבחי' דילוג וריחוק בערך, יצא מזה
התהוות הכופרים לגמרי . . כמלך אשור כו'". 3) או"ח סי' קנו ובדרכי משה שם. – ובד"ה מי כמוך תרל"ז איתא שהוא ע"פ תוד"ה
שמא (בכורות ב, א) תוד"ה אסור (סנהדרין סג, ב), ר"ן ספ"ק דע"ז, רי"ז ני"ז ח"ה. ובשו"ת ושב הכהן סל"ה ושער אפרים סכ"ד
נחלקו ע"ז. – ועייג"כ נו"ב מהד"ת חיו"ד סקמ"ח. פ"ת ליו"ד סקמ"ז סק"ב. פרמ"ג בשפתי דעת סו"ס סה. מנחת חינוך מצוה תי"ז.
שדי חמד פאת השדה כללים אות ג' ס"ו סק"א ובספרים שהובאו שם. – וראה סה"מ"צ להצ"צ מצות אחדות הוי'. ד"ה כל המאריך
תרפ"ו (סה"מ קונטרסים ח"ג בתחלתו). ד"ה מים רבים תשי"ז (סה"מ מלוקט ח"א ע' גב ואילך). 4) מ"ע ב'. 5) ואתחנן ג, ד.

לקוטי אמרים

מ"מ הגהות
והערות קצרות
קמז

ולא עד בכלל (ל' הש"ס
ברכות כו: ועוד. להעיר
מלקו"ת פקודי ס"ו
וביאורו ס"ד). וכמאמר
יתוש (סנה' לח:).
שמכניס כו' (גיטין נו:).
משנים תפקידם (ע"ד
סנה' מב:). ופקודתו כו'
(ע"ד איוב י' יב').

האלהית לדבקה באמונת ה' ויחודו ואחדותו ולא ליפרד
ח"ו מאחדותו אפי' נוטלים את נפשה ממנה לעבוד ע"ז
ח"ו ואפי' בהשתחואה לברה בלי שום אמונה בלב כלל
וכ"ש לכבוש היצר ותאות הניאוף שהם יסורים קלים
ממיתה ה' ישמרנו. וההפרש שאצלה בין איסור ניאוף
לאיסור השתחואה לע"ז הוא ג"כ רוח שטות דקליפה
המלבשת לנפש האלהית עד בחי' חכמה שבה ולא עד
בכלל מפני אור ה' המלוכש בחכמה כנ"ל. אבל [60]
באמת לאמיתו אפי' עבירה קלה הרי העוברה עובר
על רצון העליון ב"ה והוא בתכלית הפירוד מיוחדו
ואחדותו ית' יותר מס"א וקליפה הנקרא' אלהים אהרי'
וע"ז ממש ויותר מכל הדברים הנשפעים ממנה בעה"ז
שהם בהמות טמאות וחיות ועופות טמאים ושקצים
ורמשים וכמאמר יתוש קדמך פי' דאף יתוש שמכניס
ואינו מוציא שהיא קליפ' היותר תחתונה ורחוקה מבחי'
הקדושה המשפעת בתכלית הריחוק קודמת לאיש
החוטא בהשתלשלות וירידת החיות מרצון העליון ב"ה
וכ"ש שאר בעלי חיים הטמאים ואפי' חיות רעות
שכולם אינם משנים תפקידם ופקודתו ית' שמרה רוהם

מ"מ, הגהות והערות קצרות – עם פענוחים

ולא עד בכלל: לשון הש"ס ברכות כו, ב.
ועוד. להעיר מלקו"ת ד"ה אלה פקודי ס"ו
וביאורו ס"ד¹⁰.

וכמאמר יתוש: סנהדרין לח, א.

שמכניס כו': גיטין נו, ב.

משנים תפקידם: ע"ד סנהדרין מב, א
("שלא ישנו את תפקידם").

ופקודתו כו': ע"ד איוב י' יב' ("ופקודתך
שמרה רוחי").

10) ושם: "בפי' עדי עדיים ("עטרה . . בחי' מקיף
. . שאינו יכול לבוא בהתגלות . . ישת חשך סתרו . .
סתימא דכל סתימין . . וגם הוא לשון נצחיות . . בחי'
א"ס כו") י"ל שנכלל ג"כ לשון עד הפשוט, כמו עד
פה תבוא, וכמו עד כאן תחום שבת . . ר"ל עד כאן
שייך בחי' השגה ולא עד בכלל, שאין בבחי' הכתר
והמקיף שום השגה כלל" (ד, א). "הפי' הג' בענין עד
שהוא לשון הפסק, כמו עד פה, יצדק ג"כ בבחי'
הכתר דייקא, לפי שלעולם אין תפיסא והשגה באור
הכתר שלכך נק' החכמה ראשית לפי שהיא ראשית
הגילוי ונק' יהי אור אבל הכתר הוא בחי' ישת חשך
סתרו שאין בו השגה ולכן נקרא עד, היינו עד ולא
עד בכלל . . שאין בבחי' זו שום השגה" (ז, סע"ב
ואילך). ולכאורה הכוונה שהמבואר בלקו"ת שייך
גם למ"ש כאן שרוח שטות דקליפה "מלבשת לנפש
האלקית עד בחי' חכמה שבה ולא עד בכלל", מצד גודל
מעלת בחי' החכמה, "כ"ח מ"ה שהוא מה שאינו מובן
ומושג כו'" (כנ"ל פי"ח).

לקוטי פירושים

מקום לדבר שחזן ממנו, ולכן אין מוזהרים על
השיתוף.

(שם ע' ל"א)

**אפילו עבירה קלה הרי העוברה עובר על רצון
העליון:** ומצד רצון העליון – שלמעלה מטעם ודעת
(אפילו מטעם ודעת שלמעלה) – כל המצוות שוים,
ואין חילוק בין קלה שבקלות לחמורה שבתמורות.

(לקרי' ח"י ע' 130)

**יתוש כו' קליפה היותר תחתונה ורחוקה
מבחי' הקדושה המשפעת בתכלית הריחוק:**
כלומר, בחי' הקדושה משפעת עד לתכלית הריחוק –
היפך בתכלית מיתוש שאינו משפיע אפילו בקירוב.

(שיעורים בספר התניא ע' 274)

**חיות רעות כו' אינם משנים תפקידם כו'
ומוראכם וחתכם כו' אין חי' רעה מושלת באדם
אא"כ כו' והצדיקים וכו':** כלומר: הראי' שאין
משנים תפקידם – שנבראו באופן לטרוף רק בהמה
ולא אדם, אפילו לא תינוק (עיין שם שבת קנא, ב').

6) ושם: "תינוק בן יומו חי אין צריך לשומרו מן החולדה ומן
העכברים . . שנאמר ומוראכם וחתכם יהי, כל זמן שאדם חי
אימתו מוטלת על הבריות כו'".

ואע"ג דאיהו לא חזי כו'. וכמ"ש ומוראבם וחתכם יהיה
מגילה ג'. וכמ"ש (ברא'
ט' ב'). וכפירז"ל (בשינוי
קצת: שבת קנא: סנה'
לח: לעיין בד"ס ויפ"ע).
והצדיקים כו' אתכפיין
(צע"ק מסנה' נט:
דנהמו לאפי'. ועיין
צ"צ תילים קד' כא').
כמ"ש בזהר (זח"א
קצא'). ומה שפקו"נ

ואע"ג דאיהו לא חזי כו'. וכמ"ש ומוראבם וחתכם יהיה
על כל חית הארץ וכפי' רז"ל שאין חיה רעה מושלת
באדם אא"כ נדמה לה כבהמה. והצדיקים שאין צלם
אלהים מסתלק מעל פניהם כל חיות רעות אתכפיין
קמיהו כמ"ש בזהר גבי דניאל בגוב אריות. וא"כ
החוטא ועובר רצונו ית' אפי' בעבירה קלה בשעת
מעשה הוא בתכלית הריחוק מקדושה העליונה שהיא
יחודו ואחדותו ית' יותר מכל בעלי חיים הטמאי' ושקצי'
ורמשים המושפעים מס"א וקליפת ע"ז. ומה שפיקוח
נפש דוחה שאר עבירות וגם יעבור ואל יהרג היינו כפי'
כו' (עי' אגה"ק כו'). פקו"נ דוחה שאר עבירות וגם יוא"י (יומא פה: סנה' עד').

מ"מ, הגהות והערות קצרות – עם פענוחים

ואע"ג דאיהו לא חזי: ע"ד מגילה ג, א
("אע"ג דאיהו לא חזו").

וכמ"ש: בראשית ט' ב'.

וכפי' רז"ל: בשינוי קצת: שבת קנא, ב ("אין
חי' שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה").

סנהדרין לח, ב ("אין חי' רעה שולטת אלא אם
כן נדמה לו כבהמה"). לעיין בדקדוקי סופרים
ויפה עינים אם יש גירסא כבתניא¹¹.

והצדיקים כו' אתכפיין: צע"ק מסנהדרין
נט, ב: י"ש בן חלפתא . . פגעו בו הנך אריותא
דהו נהמו לאפי" (לאכלו). ועיין רשימות הצ"צ
לתילים קד' כא¹².

כמ"ש בזהר: זח"א קצא, א.

ומה שפיקוח נפש כו': עיין אגה"ק סכ"ו:
"לפיקוח נפש שהתירו רז"ל ונעשה היתר
[גמור]".

פיקוח נפש דוחה שאר עבירות וגם יעבור
ואל יהרג: יומא פה, ב. סנהדרין עד, א¹³.

11 בדקדוקי סופרים ויפה עינים – ליתא. ולהעיר
מתניא בצירוף מ"מ וכו' ע' תפג – שבכמה כתי'
ודפוסים איתא: "לו" (12) ושם (יהל אור ע' תג):
"בגמרא פ"ז דסנהדרין דנ"ט ע"ב כי הא דרבי שמעון
בן חלפתא . . נהמו לאפי', אמר הכפירים שואגים
לטורף, נחיתו לי' תרתי אטמתא, חדא אכלוה וחדא
שבוקה, אייתי ואתא לבי מדרשא כו' . . וצ"ע מ"ש
מדניאל בגוב אריות דכתיב אלהי שלח מלאכי' וסגר
פום אריותא כו' . . וכאן הוצרך שירד להם בשר מן
השמים. ועפ"מ ברבות נשא פי"ג . . ע"פ ויהי
המקריב ביום הראשון, מפני שנדמה לאריות שהוא
ארי' לכך לא הזיקוהו, ור"ל מפני שבא משבט יהודה
שנאמר גור ארי' יהודה כו'. משא"כ בר"ש בן חלפתא
הוצרך לנס דבשר כו" (13) ביומא שם: "פקוח נפש
שדוחה את השבת". ובסנהדרין שם: "כל עבירות
שבתורה אם אומרים לאדם עבור ואל תהרג, יעבור
ואל יהרג, חוץ וכו'".

לקוטי פירושים

ועוד יותר מזה – אשר הצדיקים כו' ("שאינ צלם
אלקים מסתלק מעל פניהם, כל חיות רעות אתכפיין
קמיהו"), משא"כ תינוק כו' (שרק אינם מוזיקים
אותו). – ויש לומר, שמוזה מוכיח אשר יש ענין "חזיו"
– עד שמבחינים גם בצלם כו'.

(שם ע' 275 הערה 10)

ואע"ג דאיהו לא חזי כו': בקונטרס ומעין
מאמר ד'⁷, בהעתיק הלשון שבס"ב "ואע"ג דאיהו
לא חזי כו'" – הוסיף התיבות "כלומר בלי
הרגשתם"⁸. ועיין ג"כ בתו"א ד"ה ראה ריח בני'⁹,
שיש חיות בדרך מקיף – שאינם מרגישים – ובדרך
פנימי כו'.

(אגרות קודש ח"א ע' כד. ע' קעו)

כמ"ש בזהר גבי דניאל בגוב אריות: שלא זו
בלבד שיראו ממנו ולא הזיקוהו, אלא שהכניעו את
עצמם לפניו.

(שיעורים בספר התניא ע' 275)

ומה שפיקוח נפש דוחה שאר עבירות וגם
יעבור ואל יהרג: ע"ד הערתו מה בא להוסיף בהענין
ד"יעבור ואל יהרג" על זה ש"פקו"נ דוחה"¹⁰, ואת"ל

7 פ"א (ע' 71). 8 ולהעיר גם מד"ה פדה בשלום העת"ר
(המשך תער"ב ח"ב ע' תשע): "הניצוץ הוא שנתרחק ונחשק כ"כ
עד שהוא כמו רע כו' והיינו שאין בו שום הרגש אלקי כלל וכלל
כו'". ועד"ז הוא גם בד"ה נ"ח עת"ר (סה"מ עת"ר ע' קג). ובד"ה
ויגדלו הנערים תרס"ה (סה"מ תרס"ה ס"ע קג ואילך). 9 תולדות
כ, רע"ג. 10 ובמק"א (אגרות-קודש חט"ז ע' סב) כותב רבינו:
"במה שרוצה לפרש (בתירוץ שאלה הנ"ל) פקוח נפש דיינו ענין
יסורים – אינו מבוואר אם כוונתו ליסורים שסופם מיתה או לאו
דוקא. ובכל אופן, הנה נוסף על שעצם הביטוי פקוח נפש
במשמעותו רק ענין קיום נפש והעדרה, הנה זה מוכח בפירוש

חז"ל אמרה תורה חלל עליו שבת אחת כדי שישמור חז"ל אמרה (יומא שם שבתות הרבה ולא משו' קלות העבירות וחומרן נתדע ושבתי קנא:).

מ"מ, הגהות והערות קצרות – עם פענוחים
חז"ל אמרה: יומא שם ושבתי קנא, ב.

לקוטי פירושים
שלשון "פקו"נ דוחה אפ"ל רשות, ובא להוסיף דגם יעבור כו', היינו שחובה לעבור, הרי דין זה תלוי במחלוקת הפוסקים, ובודאי לא נחית רבינו לפלוגתא – אי משום הא לא איריא:
(א) בכ"מ לשון "דוחה" הוא חיוב. וכמו עשה דוחה ל"ת, טומאה דחוי' בציבור, פסח ראשון דוחה את השבת, וכיו"ב.

(ב) במה דברים אמורים דיש אמרים דרשאי להחמיר על עצמו וליהרג בשאר עבירות, הוא דוקא כשהנכרי מתכוון להעבירו על דת – שמלבד מעשה עבירה זו, יש כאן גם ענין של הדת בכלל, וכלשון הירושלמי סנהדרין (פ"ג ה"ג) אי יהודי יהודי – אבל מצד עשית העבירה בלבד, היינו כשהנכרי מתכוון להנאתו, גם לדעת התוס' ודאזלי' בשיטתו, אסור להחמיר, וכמ"ש במל"מ (יסוה"ת פ"ה ה"ד), וכן פסק בשו"ע יו"ד סקנ"ז ס"א (וש"נ המקורים).

וא"כ בנדו"ד, בתניא, שפיר יש לו להביא רא'י מהא דלכ"ע יעבור ואל יהרג בעשית שאר עבירות מצ"ע. והנה עוד יש להעיר בתניא כאן, והוא: אם תאמר דראית ד"גם יעבור כו"י מוסיף אמ"ש "פקו"נ דוחה כו", לא ה' לו להביא כלל הא דפקו"נ דוחה כו'. ועכצ"ל דיש ברא"י אחת מה שאין בחברתה. ואולי אפ"ל בישוב כהנ"ל:

לשון וענין "פקו"נ דוחה כו"י שהובא בש"ס (יומא פ"ה א ושם) הוא ע"ד הלשון "עשה דוחה כו", היינו: (א) שהעשי' היא מצוה, וכמו לפקח את הגל, אלא שאירע בזמן של איסור או בדבר של איסור, כדין חולה ומי שאחזו בולמוס, וכמו שמדמהו שם בש"ס למילה בשבת (ועייג"כ בתוספתא שבת ספט"ז: אר"י מנין לפקו"נ שדוחה את השבת שנא' את שבתותי תשמרו יכול במילה ועבודה ופקו"נ כו'). (ב) שחיוב גמור הוא לפקו"נ ולדחות את השבת או שאר עבירה כיו"ב.

לשון וענין "יעבור ואל יהרג" הוא: (א) שהעשי' היא עבירה, וכמו קטול אספתא (יבמות קכ"א ב') וכיו"ב, אלא שאירע (או שהנכרי) מקשר זה עם הריגת נפש, (ב) אין בלשון זה משמעות חיוב ברור, שלכן נשאר מקום למחלוקת הראשונים כנ"ל.

ולכן הביא בתניא ב' הענינים דפקו"נ ויעבור ואל יהרג – כדי לחזק הקושיא ולהוכיח בפשיטות: (א) שדחית העבירה הוא חיוב – מפקו"נ, (ב) שאין הדחי' דוקא אם העשי' היא מצוה מצ"ע – מיעבור ואל יהרג. וצ"ע"ק מכתובות (י"ט ע"א) דקאמר "פקו"נ אף שאין שם מצוה. וי"ל דבשל חבירו, שאין שייך לומר בזה דרשאי להחמיר על חבירו אף שעפ"ד יעבור ואל יהרג, בכל אופן חשיב ענין של מצוה (לא תעמוד על דם רעך כו'). ורק בדידי' יש לחלק כנ"ל, כיון די"ל דרשאי להחמיר על עצמו.

והנה ראיתי בס' מנחת חנוך מצוה רצ"ו, דמפרש דפקו"נ דוחה כו' מוסיף ב' פרטים: (א) דוחה אף אם הסכנה אינה באה ע"י שמקיים המצוה, וכמו מי שאחזו בולמוס, (ב) דגם בשביל פקו"נ של חבירו יעבור, כמו לפקח עליו את הגל. ואולי יש לפרש לשון התניא בפשיטות: ומה שפקו"נ דוחה שאר עבירות וגם (במקום שאין הדחי' ברורה כ"כ, וכמו בנוגע לעצמו, בכל זה הרי הדין הוא) יעבור ואל יהרג כו'.

ועדיין צ"ע בכ"ז.

(אגרות קודש ח"א ע' שסו ואילך)

פיקוח נפש דוחה כו' היינו כפי' חז"ל אמרה תורה חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה כו' דגזירת הכתוב הוא: העיר אטעם שהביא רבינו חלל עליו שבת א' כדי כו' – והוא מש"ס יומא (פ"ה ב') – דכיון דמסיק דגוה"כ הוא, א"כ ל"ל טעמא דחלל עליו כו'.

וי"ל כי כונת רבינו, אשר גזוה"כ הוא – מדמקיש נערה המאורסה לרוצח (סנהדרין עד, א) – דבג"ע לא

כמה סוגיות בש"ס, ובנין אב לכולם (יומא פ"ה ע"א) ובשני הקצוות, דבספק מיתה דוחה את השבת, אף אם אין שם יסורים. ובמקום יסורים בלא מיתה, אין נדון כלל באותה הסוגיא, וכדמסיים – חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה. ועד"ז בשאר מקומות בש"ס.

לקוטי אמרים

שהרי שבת חמורה ושקולה כע"ז לענין שחיטת מומר לדבר אחד בי"ד סי' ב' משא"כ במומר לגילוי עריות ואפי' הכי פיקוח נפש דוחה שבת ולא ג"ע אלא הגזירת הכתוב הוא] אלא שלאחר מעשה החטא אם היא מעבירות שאין בהן כרת ומיתה בידי שמים שאין כו' כנ"ל). כרת ומיתה כו' (עיין אגה"ת פ"ה. ולקו"ת שהמ"מ ס"א).

אלא דגזה"כ הוא (לכאורה קאי אע"ז וג"ע בלבד, דרוצח סברא הוא – סנה' עד- והא דיעבור כו' הוא משום דאמרה תורה

לקוטי פירושים

יאמרו סברא זו דידחה פ"א כדי שישמור הרבה פעמים¹¹, ולא משום חומר העון. ובהא דאמרה תורה חלל עליו שבת א' כדי כו', מבאר רבינו, שאין השבת נדחית ע"י ענין אחר ומפני שאינה חמורה כ"כ, אלא שמצות שבת גופא, הא שישמרנה פעמים רבות, דוחה את שמירת השבת בפעם הזו. – וגם להלכה למעשה צריכא לטעם זה, וגם לטעם דוחי בהם ולא שימות בהם (יומא שם), דמ"וחי בהם" ילפינן דגם ספק פקו"נ דוחה שאר עבירות, ובדין מי שרוצים להוציא בתו מכלל ישראל כו', צריך לטעם חלל עליו שבת א' כו' (שו"ע רבינו או"ח סו"ס ש"ו ועיי"ש בקו"א).

(שם ע' ש"ז)

אמרה תורה חלל עליו שבת אחת כו' ולא

משום קלות העבירות וחומרן: להעיר מפסק רבינו בשו"ע או"ח ס"ס ש"ו, דמי שאונסים אותו לעבוד ע"ז פעם אחת אין מחללין עליו את השבת באיסור תורה, להצילו מזה. . . מפני שלא ניתנה שבת לידחות בשביל הצלת עבירה חמורה ממנה. ולשיטתו אזיל בתניא כאן, שכתב שהוא לא מפני קלות העבירות וחומרן. ואפילו למד"א¹² דמחללין שבת בשביל להצילו פ"א מאותן העבירות דיהרג ואל יעבור, י"ל דגם הוא לא פליג אשיטת רבינו בתניא, אלא דס"ל דג' עבירות אלו יש להם דין פקו"נ, כיון דחייבתו תורה ליהרג עליהם – וכמ"ש כ"ז בס' אהלי יוסף – לתלמיד רבינו הזקן – דיני קדה"ש ס' כב-כג.

(שם)

דגזירת הכתוב הוא: יש לעיין אם הא דכתב רבינו "דגזה"כ הוא" – הוא גם בש"ד או רק בג"ע וע"ז¹³.

ולהעיר מכס"מ הלי' יסוה"ת פ"ה פ"ה.

כן יל"ע, אם הוה שתיק קרא, איך הסברא נותנת: כל המצות יהרג ואל יעבור, או דכל המצות יעבור ואל יהרג, ועיין תוד"ה ב"נ (סנהדרין ע"ד ב') רמב"ם הלי' יסוה"ת רפ"ה, רא"ם שמות ד', פרשת דרכים ריש דרוש ב' ועוד, ואכ"מ.

(שם ס"ע ש"ז ואילן)

מ"מ, הגהות והערות קצרות – עם פענוחים

אלא הגזירת הכתוב הוא: לכאורה קאי אעבודה זרה וגילוי עריות בלבד, שרק בהם יש צורך בגזירת הכתוב שאינם נדחים מפני פיקוח נפש, משא"כ בשפיכות דמים אין צורך בגזירת הכתוב, דרוצח סברא הוא (סנהדרין עד, א¹⁴). והא דבשאר עבירות יעבור כו', הוא משום דאמרה תורה חלל עליו שבת אחת כדי כו' כנ"ל¹⁵.

כרת ומיתה כו': עיין אגה"ת פ"ה ש"גם בחייב כרת ומיתה נשאר עדיין בו הרשימו מנפשו האלקית כו". ובלקו"ת דרושי ר"ה ד"ה שיר המעלות ממעמקים ס"א¹⁶, ש"מ"ש¹⁷ הכרת תכרת. . . זה נאמר על בחי' יעקב שנכרתה משרשה, אבל בחי' ישראל אינה נפרדת ממנו ית' בשום אופן".

14) ושם (ובפרש"י), שיהרג ואל יעבור בע"ז ילפינן מ"בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך. . . יש לך אדם שגופו חביב עליו כו". ובג"ע, ילפינן נערה המאורסה מרוצח, "מה רוצח יהרג ואל יעבור אף נערה המאורסה תהרג ואל תעבור". "ורוצח גופי מנא לן, סברא הוא (שלא תדחה נפש חבירו) . . . לקטלוך ולא תקטול, מי יימר דדמא דידך סומק טפי, דילמא דמא דההוא גברא סומק טפי". 15) ראה גם "לקוטי פירושים" כאן (ד"ה פיקוח נפש דוחה כו', וד"ה דגזירת הכתוב הוא). 16) סב, סע"ג. 17) שלח טו, לא.

11) ראה גם לקו"ש ח"י"ז ע' 394 הערה 54 (המו"ל). 12) לבוש – הובא במשבצות זהב סי' ש"ו סק"ה. 13) ראה גם מ"מ הגהות והערות קצרות" כאן.

לקוטי אמרים

מ"מ הגהות
והערות קצרות קנא

נפשו האלהית מתה לגמרי ונכרתת משרשה באלהים חיים רק שנפגם קצת דביקותה ואחיותה בשרשה בחטא זה* הרי גם נפשו החיוני' הבהמית המלוכש' בגופו וכן גופו חוזרים ועולים מהם"א וקליפה זו ומתקרבים לקדושת נפש האלהית המלוכשת בהם המאמינה בה' אחד וגם בשעת החטא היתה באמנה אתו ית' רק שהיתה בבחי' גלות ממש תוך נפש הבהמית מס"א המחטיאה את הגוף ומורידתו עמה בעמקי שאול למטה מטה תחת טומאת הס"א וקליפת ע"ז ה' ישמרנו ואין לך גלות גדול מזה מאיגרא רמה כו' וכמש"ל דשרש ומקור נפשו' כל בית ישראל הוא מחכמה עילאה והוא ית' וחכמתו אחד וכו' והוא כמשל האוחז בראשו של מלך ומורידו למטה

הגהה
(חצעג"ל מיותרים כנלפ"א).

היתה באמנה אתו (מג"א ב' כ'). מאיגרא רמה כו' (לעיין ד"ס חגיגה ה: ע"פ גירסת רש"י איכה ב' א'). וכמש"ל (פ"ב). והוא כמשל (עיין אגה"ת פ"ו עד"מ כמו החבל וצ"ע החילוק).

לקוטי פירושים

מ"מ, הגהות והערות קצרות – עם פענוחים

הגהה: חצאי עיגול¹⁸ – מיותרים, כנ"ל בהערה להגהה בפ"א.
היתה באמנה אתו: מגלת אסתר ב' כ'.
מאיגרא רמה כו': לעיין בדקדוקי סופרים לחגיגה ה, ב – אם יש גירסא: "רמה" (ולא כבש"ס שלפנינו: "רם")¹⁹.
לשון אדה"ז "מאיגרא) רמה" – הוא ע"פ גירסת רש"י איכה ב' א': "מאיגרא) רמא".
וכמש"ל: פ"ב.
והוא כמשל: עיין אגה"ת פ"ו: "עד"מ כמו החבל שראשו א' למעלה וראשו השני למטה אם ימשוך אדם בראשו השני יענע וימשך אחריו גם ראשו הראשון כו". וצ"ע החילוק שכאן מביא המשל ד"האוחז בראשו של מלך ומורידו למטה וכו", ובאגה"ת מביא המשל ד"החבל כו' אם ימשוך אדם בראשו השני וכו".

וגם בשעת החטא היתה באמנה אתו ית':
להעיר גם מפס"ד הרמב"ם¹⁴ "מי שתקפו יצרו הרע כו' הוא רוצה להיות מישראל כו' לעשות כל המצות ולהתרחק מן העבירות", היינו, שגם בשעת החטא רצונו האמיתי הוא כדבעי, שזהו מצד פנימיות הנשמה.
וכיון שפנימיות הנשמה היא תמיד (גם בשעת החטא) באמנה אתו ית' – לכן בודאי סופו לעשות תשובה¹⁵, ולא עוד אלא שהתשובה מבטלת הרע ועוקרת החטא לגמרי, היינו, שחוזר ושב למציאותו ומהותו האמיתית שהיא תמיד טוב וקדושה.
ונמצא, שגם ע"י החטאים מתגלה תוקף ההתקשרות דעצם הנשמה באלקות: א) למרות החטאים וכו' יכולה היא לשוב אליו ית', ועד שכאו"א מישראל בודאי סופו לעשות תשובה. ב) גם בשעת החטא היא באמנה אתו ית', כי שם אין החטא תופס מקום, ואין ביכולתו לגרוע ח"ו בהתקשרותה של עצם הנשמה באלקות.

(ע"פ לקו"ש ח"ה ע' 249 הערה 59. ח"ו ע' 53 ואי"ך. ח"ו ע' 35. חכ"ש ע' 235)

באמנה: ראה תרגום וראב"ע לאסתר ב, כ¹⁶. תניא ספמ"ב¹⁷.

(לקו"ש חכ"ו ע' 166 הערה 56)

(14) ה' גירושין ספ"ב. (15) תניא ספ"ט. (16) בתרגום: "כד הות מתרכיב עמי". ובראב"ע: "מגורת כאשר ישא האומן". (17) שם: "אמנה... לשון רגילות שמרגיל האדם את עצמו כמו אומן המאמן ידיו וכו".

לקוטי אמרים

מ"מ הנהגות
קנב והערות קצרות

וטומן פניו בתוך בית הכסא מלא צואה שאין לך עלבון גדול מזה אפי' עושה בן לפי שעה שהקליפות וס"א נקראות קיא צואה כנודע:

נקראים (לכאורה צ"ל נקראות). כנודע (עיין זח"ב קנד: משל הזונה בארוכה שפע טל ש"ח פ"א).

מ"מ, הגהות והערות קצרות - עם פענוחים

נקראים²⁰: לכאורה צ"ל נקראות.

כנודע: עיין זח"ב קנד, ב ("ההוא שלחן קיא צואה דאיהו מרזא דסט"א"). משל הזונה בארוכה שפע טל שער ח' פ"א²¹.

20 כ"ה בדפוס התניא שלפנינו. ובמהדורה זו תוקן - ע"פ "לוח התיקון". 21 אולי הכוונה למ"ש שם (בשפע) - בשייכות לביאור הטעם דבריאת הקליפות וסט"א, שזהו בשביל השכר דבנ"י שיתגברו עליהם כו', כמשל הזונה שבוהר (הובא בתניא ספ"ט) שמבאר שם בארוכה - ש"עשר ספירות טמאים מורים בשמותיהן על קלקל הנהגה ועל טומאה ועל פסולת כו' כמבואר בארוכה בזהר וכו' (ע"ד מ"ש כאן שנקראים "קיא צואה").